

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

Адрес: София, ц. ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНС — Софийски градски клон

УСТОИ НА БЪЛГАРСКАТА АВТОКЕФАЛИЯ

(По случай 90 години от учредяването на Екзархията)

Християнизирването на българската държава през IX в. изиграло огромна роля в историческата съдба на нашия народ. Преди всичко, християнството създадо условия за духовно-културен разцвет и утвърждаване националното единство и международен престиж на страната; за изграждане нови политически отношения между средновековна България и културните ѝ християнски съседни.

С усета на прозорлив държавник, княз Борис (852—889 г.) успял не само правилно да оцени прогресивния характер на християнството и ролята на националната Църква в живота на младата, постоянно укрепваща в свобода, могъщество и възход българска държава, но и е далновиден такт да ориентира последната към Източната—Цариградска църква, като постави основите на здрава връзка с нея и отправи по верен път църковно-политическия ни живот. Тази мъдра политика отбелязала завидни успехи — от крупно значение не само за тогавашната епоха, но и за бъдещото развитие на българския народ и държава. А тези успехи са неразривно свързани с основаването и ролята на Българската църква.

В началото на м. март, 870 г., на църковен събор в Цариград била учредена по каноничен ред автономна Българска църква с ранг „Архиепископия“. Тя се явява осма по ред поместна православна църква (след четирите старославни патриаршии: Иерусалимска, Антиохийска, Александрийска и Цариградска; подир двете древни архиепископии: Кипърска и Синайска, и Грузинската църква); трета по ред (след Арменската и Грузинската) народностна църква, и родоначалница на сестрите славянски православни църкви. В устройствено отношение, Българската архиепископия всъщност представлявала митрополия, която се ползвала със свобода на вътрешно самоуправление и имала подведомствени (първоначално — шест) епархийски епископии. Предстоятелят-архиепископ бил избран от сонма на българския епископат, а след това утвърждаван от Цариградския патриарх. Макар, че била зависима от Цариградската патриаршия, новоосновената Българска църква имала широка автономия (далеч не по-малка от тази на Ираклийския, Солунския и др. подведомствени на Патриаршията митрополити, които се ползвали с по-голяма самостоятелност и били на особена почит), така че още по това време били създадени условия за нейното бързо укрепване и процъфтяване, с перспективи и за скорошно автокефално устройство.

През X в. България достигнала върха на своето могъщество; наредила се сред първите по сила държави в Европа. Чрез учениците на св. Братя и техните по-сетнешни приемници, Кирилометодиевската просветна традиция в Преслав и Охрид създаде „златния век“ на старобългарската книжнина; утвърдила православната вяра, благочестие и просвета; калила в сърцата на народа патриотичен дух, стремеж към правда, свобода и независимост. В тези условия, достатъчно укрепнала в благодатна сила и духовна зрялост, ръководена от своя родна иерархия, към 919 г. Българската църква била въздигната в ранг на Патриаршия. Наскоро след това — в 927 г., по силата на сключения договор между българския цар Петър (927—969 г.) и византския император Роман Лакапин (917—944 г.), както се вижда от „Дюканжевия каталог“, съставен през XII г., от Византия, (а по всяка вероятност и от Цариградската патриаршия!) било признато патриаршеското достойнство на Българската църква. Така, още през X в. били поставени неизблеми устои на българската автокефалия, която още повече подпомогнала духовния растеж на родната ни църква, за да може тя да добие напълно национален облик и да стане мощен градивен фактор в живота на народ и държава.

Споменът за старославната Българска патриаршия е запазен не само в „Дюканжевия каталог“, но и в преписката на Калояна (1197—1207 г.) до папа Иннокентий III; в Бориловия Синодик (от 1211 г.) и в редица др. древни паметници, за да оцелее дори през епохата на турското иго и да вдъхнови патриотичното перо на отец Паисий Хилендарски.

Отначало седалището на българския патриарх се намирало във столицата Преслав. В Синодика на цар Борила (1207—1218 г.) се споменават имената на четирима преславски патриарси: Леонтий, Димитрий, Сергей и Григорий. Когато киевският княз Светослав (964—972 г.) навлязъл в Североизточна България (968—69 г.), патриаршеският престол бил преместен от Преслав в Доростол (Силистра), а след нашествието на Византийския император Йоан Цимисхи (972 г.) — в гр. Триадица, (София), която станала столица на Западното българско царство, възглавено от храбрия български владетел Самуил (976—1014 г.). Понеже по стратегически причини столицата била премествана последователно навътре в Македония, заедно с нея

се местел и българският патриаршески престол, който към 990—1000 г. се установил в гр. Охрид.

След падане на България под византийско иго (1018 г.) Василий II Българоубиец признал автокефалията на Българската църква в Охрид и със специални грамоти определил нейните епархии, граници и имуществени права, но отнел патриаршеския ѝ титул. Народът обаче продължавал да счита Охридската архиепископия за патриаршия, тъй като тя имала каноническото достойнство на първата българска (Преславска) патриаршия, бидейки нейна законна наследница-продължителка. Връзката между Охридската архиепископия и Преславската патриаршия ясно е отразена във Втората грамота на Василий Българоубиец и „Дюканжевия каталог“.

Благодарение на тази приемствена връзка между Преслав и Охрид, и съгласно средновековния византийски възглед, (за който говори Калоян в едно от писмата си до Инокентий III), че „патриаршеският титул е необходим атрибут на могъщата, суверенна християнска държава“, след възстановяването на българското царство (1186 г.), в Търновска България била учредена нова национална църква — архиепископия. Скоро били направени и постъпки за нейното напълно автокефално устройство — чрез законното ѝ въздигане в патриаршия. Суверенният български владетел трябвало да бъде коронясан от също така независим български църковен началник — патриарх. Тази необходимост особено силно се чувствувала при Калояна. В 1204 г., вследствие тактичните връзки на Калояна с Римския престол, папа Инокентий III възвел Търновския архиепископ Василий в примас. Това звание обаче, както за самия български архиепископ, така и за народа, всъщност означавало патриарх. В 1235 г. на тържествен църковен събор в гр. Лампсак, представителите на източните патриаршии официално признали патриаршеското достойнство на Търновския предстоятел Иоаким. За трети път се утвърждавала автокефалията на Българската църква. Всепризнати били нейните права на напълно самостоятелна национална църква — патриаршия.

Наскоро след падането на Търново под турска власт (1393 г.) автокефалната българска църква — Търновската патриаршия, била унищожена. Другият български автокефален център — Охрид, обаче просъществувал още няколко века като твърдия на вяра, национален дух и единство, опора на бъдната политическа и църковна независимост. Охридската архиепископия била призната за автокефална българска църква не само от Василий Българоубиец, но и от сръбския крал (цар) Стефан Душан (1331—1355 г.), а по-късно и от турските султани. Охридският предстоятел продължавал да се нарича „архиепископ на цяла България“. През XVI—XVIII вв. мнозина охридски първоиерарси се титулували „български патриарси“. Така ги назовавал и народът, който не виждал разлика по същество (а само по име) между архиепископия и патриаршия.

В 1767 г. и Охридската архиепископия била подчинена на Цариградската патриаршия. Тежко духовно и политическо иго тежало върху плещите и духа на българския народ. През XVIII в. обаче възрожденският зов на отца Паисия Хилендар

ски, подет от будния котленец епископ Софроний Врачански и народните будители — книжовници от Македония Иоаким Кърчовски и Кирил Пейчинович, а после от цяла плеада възрожденски дейци, раздвижил българския народ и успял да възкреси в душата му спомена за величавото историческо минало — за свободната българска държава и независима, прославена българска патриаршия. Този спомен не само вдъхновявал и окрилял българските възрожденци, но дал подтик и на църковно-националната ни борба, която обхващала всички краища на поробената ни Родина. Българският народ ратувал да бъде възстановена църковната му и политическа независимост. Църковно-народните дейци доказвали правото на нашия народ за сдобиване със своя автокефална църква чрез историческия факт, че още през X в. в Преслав е имало българска патриаршия; че в XIII—XIV в. името, престижът и славата на Търновската патриаршия са се носили далеч зад родните предели; че близо осем века е съществувала независима българска църква в Охрид, признавана от византийски, сръбски и турски владетели за законна духовна и национална ръководителка на всички българи. На патриаршеския църковно-народен събор в Цариград (1858—60 г.) търновският представител хаджи Николи Минчооглу протестирал загдето незаконно били унищожени автокефалните български църкви в Търново и Охрид, които трябвало да бъдат възстановени. Няколко десетилетия преминали в напрегната „българо-гръцка църковна разпра“, която записала печална страница в отношенията между Цариград и България.

Най-после, в името на църковното единство, мира и интересите на Православието, към седемдесетте години на миналия век Цариградската патриаршия проявила далновидност и желание да удовлетвори законното искане на българския народ за самостоятелна национална църква. В тази насока твърде много допринесла и Руската православна църква, тактичното посредничество на граф Игнатиев (1864—1877 г.), а така също и намясата на Високата порта. През м. май 1867 г. Цариградският патриарх Григорий VI изготвил проект за създаване на автономна Българска църква, който послужил като основа за скорошно разрешаване на българския църковно-национален въпрос. Българските представители обаче не били задоволени от проекта на Григорий VI. В 1868 г. събитията принудили „неутралното“ турско правителство (което до това време всъщност раздухвало враждата между българи и гръци) да прояви решимост за уреждане на българския църковен въпрос. Така, през м. октомври 1868 г. Високата порта вече сама издала два нови проекта за бъдещата Българска църква. Патриаршията отхвърлила турските проекти. Борбата между двете спореци страни продължила. Засилило се българското църковно-национално движение. Най-после, на 28 февруари (ст. ст.) 1870 г., бил издаден султански ферман, с който се учредявала автономна Българска църква под име Екзархия.

Предстоятелят на автономната Българска екзархия трябвало да се избира от клира и народа, а след това да бъде утвърждаван от Високата порта и Патриаршията. Във време на богослужение той бил длъжен да споменава името на Вселенския

патриарх. Св. Синод на Българската църква получавал св. миро от Патриаршията и се отнасял до нея при разрешаването на по-важни въпроси от веров характер.

Макар че султанският ферман учредявал полу-независима Българска църква, той бил от огромно значение за бъдещето ѝ развитие и автокефално устройство, затова бил посрещнат с всеобща радост, волно изявена по градове и села. В съзнанието на нашия народ (особено след събитията на 11 май 1872 г., когато Българската църква била провъзгласена за самостоятелна, а наскоро след това била обявена и схизмата, която прекъснала връзките между Патриаршията и Екзархията), разликата между екзарх и патриарх била само външна, номинална.

Още по време на църковно-националната борба, народът бленувал да бъде възстановена древната българска патриаршия. За тогавашната епоха обаче това бил недостижим идеал. След провъзгласяване на схизмата, Високата порта сама предложила на екзарх Антима патриаршески титул. Той обаче не го приел, но ведно с целия клир и вярващия български народ бил убеден, че не след дълго, по естествен ред ще дойде и тържественият час за възстановяване патриаршеското достойнство на родната ни Църква.

Не закъсняха да се сбъднат тези надежди...

Българската екзархия, вярна на св. православие, древните църковни традиции и каноничен ред, в продължение на няколко десетилетия била верен страж на българския народ и оставила дълбоки следи в неговата история. Върху юридическата основа на султанския ферман, още от 1870 г. Екзархията станала официален представител на българската нация, духовен ръководител на целия народ. Тя обединила българските земи в една етнографска цялост, а след това работила за създаване и на вътрешно, духовно единство сред народа: организираща и ръководеща училищно-просветното дело; водила борба срещу чуждите религиозни пропаганди; утвърждавала духовно-културната самостоятелност на българския народ; брачила го от вражеските пристъпи на духовни и политически асимилатори. С тази плодотворна дейност българската църква се оказала достойна за патриаршески венец и слава.

На 22. II. 1945 г. беше свалено скръбното средостение, което схизмата някога бе излигнала между сестрите православни църкви — най-вече Патриаршата и Българската. Възстановено бе за всички времечка единството, мир и любовта между майката и дъщерята църкви. Създадох се нормални условия за ново утвърждаване на българската автокефалия и окончателно завършване каноническото устройство на родната ни Църква. В „Томоса“ на св. Велечка патриаршия за вдигане на схизмата, (който е подписан от принопамятния Светейши патриарх Вениамин и 12 митрополити—членове на св. Патриаршески Синод), се казва:

„Ние благославяме автокефалното устройство и управление на св. Църква в България... Св. Православна автокефална Българска църква, бидейки отсега нататък призната наша духовна сестра, да управлява и урежда своите работи независимо и автокефално, според реда и суверенните права на останалите православни автокефални църкви... Господ Бог да крепи винаги св. православна автокефална Църква в България, като я води и възраства за слава на Своего име, за радост на нашата Велика църква и на останалите сестри православни автокефални църкви и за полза на благочестивия клир и народ на богоспасаемата българска държава“.

Възрадва от този акт на правда и любов, благодатно единство и мир, Българската църква зае достойно своето място между автокефалните православни църкви. Сега вярващият български народ с трепет очакваше да види възстановено и нейното патриаршеско величие. При благосклонното отношение на Народното ни правителство на 10. V. 1953 г. Българската църква тържествено бе въздигната отново в предишното си патриаршеско достойнство.

Патриаршеският титул заслужено краси днес Българската църква. Той почива върху непокланните устои на българската автокефалия през вековете. А тази автокефалия беше призната и утвърдена преди всичко от майката църква — Вселенската патриаршия. Затова нашата православна Църква всякога ще се чувствава нейна предана дъщеря и в живо, благодатно общение с нея и сестрите църкви ще „съдействува да се твори на земята правото и спасително дело“... да пребъдва мир, правда и единство сред нашите народи и църкви.

С възстановяване патриаршеското достойнство на Българската църква в съвременната суверенна българска държава бяха осъществени вековни идеали на вярващите в страната ни. Започна нова епоха в живота на нашата Църква, твърдия на вяра и благочестие, трибун на евангелското дело на мира. Израстна и нейният междуцърковен престиж; засилиха се благодатните ѝ връзки със сестрите православни църкви — чрез авторитета на нейния мъдър възглавител Негово Светейшество Патриарх Кирил, научен труженик, патриот и миротворец, и усърдната дейност на Св. Синод, клира и вярващите. Патриаршеският титул ще я окриля за още по-ревностна служба.

Изминаха близо единадесет века от основаването на Българската църква и 90 години от учредяването на Българската екзархия. Път славен, с много опит; съкровищница от паметни събития, величави примери и дела. По този светъл друм неизменно ще върви родната ни Патриаршия и ще бележи нови, светли страници в своята история.

ТОДОР СЪБЕВ
Доцент, кандидат на богословието

Изповедта

(Практически съвети за свещеника)

В нашата Православна църква всички свещени тайнства и обреди трябва да се извършват от достойни свещеници, с голямо благоговение и страх Божий. Тайнството изповед, което изисква добра и чиста съвест, съкрушено сърце и здрав духовен опит, също трябва да се извършва от свещеник, който особено се е подготвил за това.

Никога човек не е тъй прекрасен и тъй мил на Бога, както когато надвие своята гордост и смирено застане пред изповедника в пълно разкаяние.

Спасението се извършва между страха и надеждата. Изповедта е най-деликатната хирургическа операция. При нея се изразва грехът, гнилото от човешката душа. И ако хирургите на тялото, трябва да преминават предварителна подготовка, колко повече това трябва да сторят хирургите на душата.

Изповедта е самоволно откриване на скритите грехове и лукави мисли в човешкото сърце пред свещеника, който има позволение от Архиепископа си да изповядва според правилата на нашата свята Църква.

Изповедта е тайнство, установено от Господа Исуса Христа. Когато казал на учениците Си: „Приемете Духа Светаго. На които простите греховете, тем ще се простят; на които задържите ще се задържат“ (Иоан. 20:22—23), с това Господ посочва на властта, с която облича учениците Си, да „вързват и развързват“ греховете на човешките.

Затова висотата на тайнството изповед изисква голяма подготовка на пастиря. Тази подготовка се състои в добра съвест, любящо сърце и здрав духовен опит.

Ако сами пастирите често се изповядваме, ще придобием чиста съвест.

Любящо сърце ще имаме, ако възлюбим Бога и ближния, като изпълняваме евангелските заповеди, според думите на Христа: „Ако Ме любите, упазете Моите заповеди“ (1 Иоан. 14:15), и ако често се молим.

Духовен опит се придобива по следния начин:

а) Ежедневно четене на Словото Божие, защото то е извор на духовна мъдрост, то оформява православния ни мироглед, то е духовен меч за борба срещу болестите на душата, които постоянно невидимо ни нападат;

б) Често четене на светоотеческите творения. Св. отци обясняват тъмния мир на страстите и борбата с тях;

в) Ежедневно четене житията на светите. Те ни разкриват по най-красноречив и нагледен начин духовния мир на обисвения с благодат човек, както и неговите борби и победи;

г) Обмяна на опит, мисли и съветване с по-опитни;

д) Лична борба с греха, често самонаблюдения, ежедневно изпитване на съвестта вечерно време и извикване покаяно настроение на душата. Защото само когато човек познава себе си, познава и другите.

За да бъде изповедта съвършена според църковните отци са необходими следните условия:

Тя трябва да става със съкрушено сърце, да е проста, смирена, чиста, явна, открита, мъдра, да е любовна, да става със срам, да е съвършена, силна, укорителна.

Всичко това изисква от пастиря-изповедник следните качества:

Преди всичко да има разрешение от своя Архиепископ; да е добронравен и почтен човек; да е опитен и образован, като знае Священото Писание и Божиите заповеди; да знае кои са смъртните грехове и кои обикновените, т. е. кой грях може да развърже и кой не, както и кой грях е по-голям от другите и да знае случките и гниловите на греховете; да е опитен да задава въпросите и да наставлява на спасителния път; да насърчава изповядващия се да каже греховете си свободно, като се надява на Божиата милост; да е милостив и да състрадва на грешника, като го утешава и го насърчава да изпълни канона, който ще му наложи и който трябва да му се даде с милост, за да не стане причина наложеният канон да отчае грешника; да има страх Божий и да не е ленив, но да изпълнява службата си и задължението си в полза на изповядващия се; да има предвид само душевното спасение на изповядващия се; да вързва и развързва според дадената му власт; (канон, наложен от

друг духовник, той не може да нарушава, освен при смъртен случай на духовника или заплашваща смърт на изповядващия се. (Ап. правило 12 и 32; I Всел. събор 5; Антиох. 6) Изключените от това правило се допуща в случай, че отлъченият или наложеният епитимията или запрещението да се причастява, е умрял (Антиох. 32) и в случай на опасност отлъченият да умре непростоен (I Всел. събор 13; Кант. 52; Григ. Нис. 5); в последния случай свещеникът може да освободи от епитимията, която е наложена не само пак от свещеник, но даже и от епископ, до под условие, че болният ако оздравее ще изпълни наложената му епитимия; да не иска пари или друго нещо, понеже става втори Симон, т. е. проклет и отлъчен от Църквата.

Изповедта може да бъде опорочена и недействителна по вина на каещия се, но тя може да бъде опорочена и по вина на свещеника-изповедник.

По вина на свещеника изповедта се опорочава главно чрез небрежно слушане, бързане и даване разрешение без да бъде напълно изслушан каещият се. Затова се налага изповедникът-свещеник често да си прави самонапомняне, защото делото, което извършваме през време на изповедта, е свято и високо отговорно, защото се касае до спасението на една душа, и трябва да си налагаме търпение и строго отношение към себе си. Такова напомняне често си правил отец Иоан Кронщадски. „Когато изповядваш, казва той, не жали себе си, не бързай, не се нервирай, не оскърбявай идващите при тебе деца. Казвай си: за мене е удоволствие подробно да изповядвам моите духовни деца, овните на моя Господ. С това аз принасям най-приятната жертва на моя Господ, който е положил за нас душата Си, и принасям велика полза на своите духовни деца, пък и на себе си, защото доброволно изпълнявам своето важно дело и имам спокойна съвест“ („Моя жизнь во Христе“, Т. II., стр. 386). Това не значи, че изповедникът не бива да бъде строг, когато това се налага.

Когато изповядващият се започне да разправя предварителни истории, които нямат нищо общо с изповедта, свещеникът кратко трябва да напомни на изповядващия се да разправя само онова, което има връзка с изповедта.

Особено търпеливи, любвеобилни и мъдри трябва да са свещениците в случаите, когато един грешник не може да се откаже от греха и няколко пъти дохожда да изповядва все един и същ грях. „Здравите нямат нужда от лекар, а болните“ казва Спасителят, и особено тя, която са придобили навик в греха. Архиепископ Платон съветва изповедниците да прилагат в такива случаи следните средства за духовно лекуване:

1). Да им възлагат някои особени молитвени упражнения и правила, напр. да ги заставят в течение на деня, доколкото им е възможно, да произнасят по-често кратки молитви: Боже, бди милостив към мене, грешния; Господи, помилуй ме; Господи, не ми давай да загина без покаяние; Господи, помогни ми да победа изкушението; и др. кратки молитви.

2). Едно от най-добрите средства да се предпази човек от повторение на греха е често да се изповядва и то пред един и същ свещеник. Духовният отец трябва да внуши на такъв, щото той сутрин да моли Господа да го запази през деня, а вечер да го моли — до сутринта да го запази, като измолва благодатната помощ на Св. Богородица, на Ангела-хранителя и на всички светии.

3). Духовникът трябва да внуши на придобилия греховен навик човек винаги да помни, че Бог е постоянно над него, всичко вижда.

4). Ако болният отисво падне в грях, то нека веднага дойде при духовника, без да чака ново падение. За тази цел духовникът трябва често да му говори, че неговото дохождане не само че не му е неприятно, но напротив, доставя му особено утешение. — не по причина на нещастие, но поради готовността му незабавно да получи лекарство. Да се внуши на лицето винаги да идва при свещеника на изповед или поне за съвет, защото всяко забавяне огорчава Бога, радва демоните, усилва греховната страст, намалява силата на покаянието, отнима волята му. Св. Иоан Златоуст казва: „Щом дяволът никога

не се отчайва в желанието си да постигне нашата погнубел, но непрестанно я очаква, няма ние трябва да се отчайваме в спасението на нашите братя? Можем ли да бъдем спокойни, като знаем че дяволът тъй старателно работи за погнубането на хората, а ние не употребяваме повече старания за спасението на нашите братя, като знаем при това, че Бог е наш помощник? И тъй колкото и малък да е отначало нашият успех, никога не бива да се отчайваме и да отслабваме в грижата и надеждата, че трудът ни ще бъде увенчан с успех.

Архиепископ Платон разказва един случай из своята практика. Желаяйки да излекува един младеж, придобил привычката да върши блуден грях, след като последният му се изповядал, заръчал му да дойде при него след три дни, през което време да се въздържа от греха — заради трите лица на Св. Троица. Болният дошъл след три дни без да е съгрешил. Той го убедил да направи същото в чест на Божията Майка, и той дошъл при него без да е извършил греха. Той му казал: „Синко, моля те още да се запазиш от греха заради твоя ангел-хранител, когото ти толкова много си оскърявал с твоя грях и си го изгонвал от себе си и тогава ще ти дам разрешение“. Девег дена, с помощта на Пречистата Владичица, на ангела-хранителя и на всички светни, младежът се въздържа от греха и заявил на духовника си: „Обещавам през целия си живот да не падам вече в този грях; аз виждам не че не ми е стигала олагодат и сила, но твърда решимост да се изправя. Всичко е възможно за една добра воля при Божията помощ и молитвите на всички светни“. Наистина, какъв щастливец е бил тоя младеж, че попаднал в ръцете на един такъв опитен лекар, който съумял с такива кратки и едновременно с това силни лекарства да го спечели за Господа! („Напоминание“, стр. 235—242).

Изповедникът е длъжен да напомня на изповядващите се за трите най-главни християнски доородетели — вярата, надеждата и любовта, т. е. да вярват благочестиво и православно, да възлагат винаги надеждата си на Бога и да имат винаги любов към ближния си.

Много са недоуменията и затрудненията, в които често пъти изпада свещеникът-изповедник, понякога дори и най-опитният. В това няма нищо за чудене, защото изповедта е една от най-трудните умствено-душеви работи. Ако според признанията на великия душепастър св. Григорий Богослов да ръководиш духовно човека, „това най-хитро и изменчиво същество е изкуство на изкуствата и наука на науките“ (Слово 3, Творения, М. 1889, т. I, стр. 20), то тая трудност многократно се увеличават именно при извършване на тайнството изповед, където е нужно максимум духовна оитност, голямо внимание и умение.

И все пак, причините за изпадане в недоумения и затруднения се крият не толкова в общата трудност на изповедта, колкото главно в неподготвеността, с която християните в повечето случаи пристъпват към това тайнство. Няма съмнение, че колкото по-подготвен е един християнин в това отношение, толкова неговата изповед ще бъде по-сърдечна, по-искрена, по-задълбочена и спасителна. Толкова и по-малко в нея ще се крият и обстоятелства, които ще породят недоумения и затруднения у изповедника. Затова ако пастирят-изповедник иска да избява недоуменията, да ги премахне съвсем, или да ги намали до минимум, — той има само един начин за това: предварително, в редица обстояни беседи, просто и общодостъпно изложени да разкрие и изясни на своите пасоми всички истини на нашата вяра, и главно ония, които са свързани с условията, необходими за една истинска изповед.

Недоуменията при изповедта могат да възникнат главно по вина на изповядващия се и предимно по причина на неговата неподготвеност. Изповедта е наука, и тая наука трябва да бъде обладавана от всеки християнин, който желае да не носи това название напразно. Вярно е, че за да бъде това така, същата тая наука трябва да бъде обладавана, и то в много по-висша степен от пастиря-изповедник, под ръководството на когото християнинът ще бъде обучаван в тая трудна наука. Общото образование, следователно, на свещеника, неговото постоянно трудолюбие, пастирската му ревност за спасението на поверените му души, молитвената му настроеност и постоянна готовност да прибъгва до Господа Бога, като се усилва в Неговата благодат (2 Тим. 2:1), както и безукорният му живот — това са качествата, от които зависи пастирят да бъде добър разпоредник на Божияте тай-

ни (1 Кор. 4:1) и неговото служене да дава плод за спасение.

При задаване на въпросите, изповедникът трябва да се съобразява с възрастта, пола, образованието и духовното настроение на изповядващия се, както и с това, при какви обстоятелства е бил извършен грехът. Свещеникът трябва да се съобразява какви въпроси да задава при всеки отделен случай.

Когато свещеникът пита възрастен, дали е извършил някой грях против целомъдреното, не бива да навлиза с греховно любопитство в интимния живот, а само общо да разбере греха, за да може да определи епитимия и да даде съвет.

Сам изповедникът трябва да се бори с изкушенията във време на изповедта. Да събуди в душата си страх Божии, защото дяволът не дреме, а гледа да разруши делото на спасението. Свещеникът трябва да внимава над всяка своя дума, защото каещият се всичко ще си спомни впоследствие.

Свещеникът трябва да проявява и любов, и снисходителност, но и строгост според нуждата и случая. Лекарствата трябва да се дават според болестта. Целта е спасението на душата. Който се съкрушава и смирява, да не го ругае, за да не се отчае, а който нагло грешил и няма покаяно настроение, да раздруса съвестта му.

Ако изповядващият се не смея да си каже греховете, свещеникът трябва да го предразположи с благи думи, за да разкрие душата си и нищо да не скрива съзнателно, защото ще има двоен грях.

След като изповяда каещия се, свещеникът трябва да му каже няколко ободрителни и назидателни думи, да го поздравя с искрено съчувствие за решението му да скъса с дявола, да събуди с няколко топли думи вярата му в Божиято милосърдие, като му припомни, че Иисус е дошъл не за праведниците, а за грешните и че велика радост бива на небето за един разкаян грешник.

Еднакво внимателен и мъдър трябва да бъде свещеникът-изповедник и при налагането на епитимията. Той винаги трябва да се ръководи от правилото, че епитимията никога не е наказание за извършения грях. Наказанието за нашите грехове е понесъл нашият Изкупител Иисус Христос. В Негово име всички грехове при изповедта се прощават даром. Епитимията са само възпитателно средство, само лекарство, което спомага за отвикване от греховната привычка и по-скорошното въздравяване на душата от раните на греха. Тук именно ще се прояви и мъдростта на изповедника — да определи на болния такава епитимия и в такава доза, че тя да му създаде условия за по-малко излагане на греховните съблазни. Само по себе си се разбира, че епитимията трябва да бъдат съобразни с положението и силите на човека: да бъдат леки, поносими, и да не дават никакъв повод на възникните наблюдения да разберат за какъв грях са наложени, та да не се излага лицето. Напротив, ако едно лице е извършило грях, който е станал достойние на обществото, свещеникът-изповедник не бива да допуска скоро до св. причастие, за да не създаде съблазън. В обратните случаи, когато едно лице на тайна изповед изповяда грях, който не позволява да се даде веднага разрешение, но налага да се отложи за известно време, ако изповедта става в храма пред очите на други, добре е свещеникът да не даде да се разбере от околните, че не дава разрешение.

Също така мъдро и целесъобразно да постъпи изповедникът, когато при него се яви покаяник и моли да бъде намалена или отменена съвсем епитимията, наложена от друг изповедник. Ако наложилият епитимията е вече покойник или не може да отиде при него, тогава изповедникът може да се занимае с искането на лицето и да постъпи според както Бог му внуши, ръководейки се изключително от интереса за спасението на душата му. Ако обаче първият изповедник е жив и вторият види, че между покаяника и стареца му са настъпили някакви недоразумения, по-добре е да бъде предпазлив и да не се намесва помежду им. Особено душепагубно е, когато една епитимия е правилно наложена, друг изповедник да се намеся да я отмени. В Православната църква съществува практика, че правилно наложена епитимия не може да бъде отменена от никого.

Най-после да припомним и за случаяте, при които не бива веднага да се дава разрешение и пристъпване към св. причастие, но е необходимо разрешението да се отложи. Това са преди всичко случаи, когато изповядващите се изказват несъгласие с основните догми на вярата; еретичните и отлъчените; намиращите се във вражда с ближ-

ните си и не искащи да се примирят с тях; тия, които са причинили вреда на живота, честта и имота на някого и не изказват готовност да поправят причинената загуба, когато това е възможно; ония, които заявяват през време на изповед, че не са грешни, или които не откриват никакъв грях конкретно; ония, които са придобили привичка към някой смъртен грях и не искат да се откажат от него; ония, които след няколкократни изповеди покажат,

че не искат да избягват пътищата към греха; и най-последно, които не проявяват никакво раскаяние за греховете си.

Настъпиха вече дните на св. четиридесетница, затова „сега е по-близо до нас спасението“, „да се събудим от сън!“ (Рим. 13:11) „Опълчете се против дявола, и той ще побегне от вас“. (Иак. 4:7)

Иконом С. Димитров

95 години от рождението на Т. Г. Влайков

Помня, че познатите му от 30-те години на нашата век, в топла интимност го наричаха дядо Влайков. Като сега го виждам леко приведен, със сребристо бяла, оредяла коса, снежнобели мустаци и брада, с миловидно лице, каквото имат хората с чиста съвест, които никого не са огорчили и от никого не се считат огорчени, спокойно да се разхожда. И както беше внимателен към хората, тъй леко и внимателно пристъпяше, като ходеше, сякаш загрижен да не дотежи на майката земя. С каква почителност му сваляха шапка, които го срещаша по улицата! Така те отдаваха дан на народника, на учителя, на писателя, на общественика, на публициста, на кооперативния деец Т. Г. Влайков. На всички тия поприща той се прояви с най-хубавото в себе си — най-хубавото, което може да се пожелае да краси една човешка душа и едно човешко сърце.

Наследил от майка си любов към хората, насадил в душата си славянско благородство чрез въздействието на руските народници Писарев, Толстой, Н. К. Михайловски и др., което е изпитвал пряко и книжовно през всичкото си студентуване в Москва като стипендиант на държавата, той служи цял живот на народа си честно и всеотдайно с даровете на ума, сърцето и волята, които Бог му дал. И както в детството му пирдопчани са го виждали да обикаля по майчина поръка болни, да раздава помощи, да се осведомява за нуждите на близки и далечни; така и през целия си живот той се явявал сред страдащите и немощните не като обикновен наблюдател, а с живото топло чувство на брат, комуто не е безразлична учащата на хората. През 1890 г. на едно учителско събрание в Мирково младият пирдопски учител Влайков говорил за земеделските сдружения. След няколко дни в Пирдоп дошли мирковчани и го помолили да им помогне да си изградят такова земеделско сдружение за каквото им говорил. Влайков отишъл и основали първото „Земодално, спестовно и земеделско дружество „Орало“

Цял живот Т. Г. Влайков е сторонник на мирното, просветно развитие и догонване идеалите на народа. Затова при злополучния завършек на първата световна война изрече мъдра отсъда: — „Писано било и нашето право, като правото на целия свят, не със силата на меча да се наложи, а със силата на самото право“. Това типично влайковско благоразумие и чистосърдечие стопля всичките му прояви като учител в Пирдоп, училищен инспектор в София, учител в Софийската мъжка гимназия, и като общественик. То искри и от стра-

ниците на цялото му писателско наследство: Два тома повести и разкази, между които „Дядовата Славчова унука“, „Лея Гена“, „Ратай“, „Косач“, „Златко“, „Седянка“, „Житието на една майка“ и др.; хрониката „В село“; „Повече светлина“ (1929) — статии от обществено-просветен характер; „Политическият живот у нас“ — политико-икономически статии (1930); „Кооперативното дело и земеделският въпрос“ (1931) и мемоарите: „Завои“ (1935) и „Преживяното“ в три тома (1934, 1939 и 1942). Проф. М. Арнаудов така оцени „Преживяното“. „Такава книга е едно истинско съкровище, каквото рядко се пада на млада литература като нашата“. Зад външните фотографски снимки на разновидния провинциален живот в повестите на Т. Г. Влайков звучи копнежът на душата за похубав живот, виждаме живота на човека в неволи и усилията му да ги превъзмогне. Всички герои в повестите му са все страдащи нещастници, които търсят път в живота, стремят се да го осмислят в светлината на гичното. В много от произведенията си Влайков е нравствено близък до Толстия, сроден на Достоевски и героите му са одухотворени и възвисени като техните чрез страданието. Един пример: Страдание и нещастие събират две свати пред ранния гроб на снахата. Изживели общото страдание заедно при гроба, примирени, те се връщат в живота, познали неговата цена и смисъл. (Стрина Венковица и снаха ѝ). Чрез съдбата на героите си Влайков прониква в дълбините на човешкото сърце, разкрива законите, по които се реди животът, винаги водим от любов към човека и живота, от съзнанието за дълг към ближния и към обществото. В „Учителя Миленков“ Влайков по руски народнически образец сочи призванието на интелигента в народничеството: да иде при народа, да оре с него като Толстой, да споделя радостите и скърбите му, да го просвещава и подпомага да победи негодите в живота.

Уместно е на край да се подчертае, че Т. Г. Влайков беше много религиозен човек. Това вече не в книги съм чел, а от личен опит зная. През 1936 година в Митрополийския салон в София се проведе цикъл от религиозни сказки с изказвания. Взимаше думата и дядо Влайков. Когато той говореше, цялата зала замираше и тихият му глас достигаше до всички.

В съзнанието на широките народни маси дядо Влайков се утвърди като един от големите ни писатели. За вярващия християнин той е пример на православна религиозност и църковна преданост.

Ст. Кръстев

125 години от построяването и освещаването на храма „Въведение Пресвятия Богородици“ в гр. Чирпан

Един от най-старите храмове в Старозагорска епархия е храмът „Въведение Пресвятия Богородици“ в гр. Чирпан. Построен е през есента на 1834 година, а осветен от Пловдивския Митрополит Никифор на 10 (23) февруари 1835 година.

За да се появи на бял свят този забележителен по размерите си храм, дължина 30 м. и ширина 18 м., не е било случайно явление. Предпоставки е имало, както духовни, така и материални. Нещо забележително в историята на гр. Чирпан от преди 125 и повече години е редкият факт, че тук, в този малък, но буден градец, имало старинна малка църквица, която носела същото име, каквото и новопостроеният храм от 1834 година. От кои години води началото си малката църква, не е известно. Обаче знае се, от запазени предания, че тя е съществувала от преди 1754 година.

Ето и някои пояснения. В книгата „История и етнография на гр. Чирпан“ от Никола П. Събчев, на стр. 130, под заглавие „Старата църква и гробницата“ четем: „Въпросната малка църквица, съборена след довършването на новата, се намирала на около десетина метра южно от олтара на последната. Аз си спомням, че около това място имахме голям трап, обраснал с буренак и обкръжен околвръст с гробове. . . Възможно е, мисля аз, на мястото на големия трап да е била малката стара църквица, по целия двор на която се редели гробове, особено северно от нея. Също трапът ми напомня, че църквицата е била ниско в земята. Освен това, свещеник Иван Меричлерски, мой учител във взаимното училище, когато ми говореше за тази църквица, сочеше ръка към същото място, дето е трапът. Той ме уверяваше, че тази църквица е много стара и едва ли не тя е била едничката в нашата околия преди да се направи голямата. За да ме увери също, че още през осемнадесетото столетие в тази църквица се е извършвало богослужението на славянски език, той ми каза, че в днешната голяма църква имало запазен един миней, подарен на малката църква от някой си овчар в лято 1793 година. Минейт подарен на малката църквица от овчаря, родом от с. Спасово, Чирпанско, отпосле бил подвързан, вследствие на което датата и името на дарителя били залепени върху кората, защото били написани на един от външните листове на миней. Според същия свещеник — от тази църква имало запазена една икона с дата 1805 година. От тогава и до сега (1905 година) каза той, са в употребление иконите на св. Атанасий и на Всех Святих“.

Никола П. Събчев продължава своите разсъждения на стр. 133 на същата книга така: „Този подарък на овчаря е веществено доказателство, че старата малка църквица е съществувала през осемнадесетото столетие и че в нея се е служило на славянски език, защото преди 1819 година са били служещи свещеници: Кою, Гйоргак, Димо, Ташо, Цвятко, Вълко, Киряк и Стоян, а през 1819 година свещеници са били Гаййо, Гено и Толо — значи,

преди 1819 година тук са били осем свещеника, които, разбира се, не са служили едновременно, през една и съща година. Времето през което са служили тия осем свещеника се отнася през осемнадесетия век, а вероятно и много по-рано от 1754 година“.

В църковната архива на храма „Св. Богородица“ се пази кондика от 1819 година. Тя е преписана от Харитона монаха из светогорския български манастир, от друга стара кондика и има седем изцяло запазени листа. На първата страница, преписвачът монах Харитон пише: „Сей поменикъ церковний Чирпанския църкве храма Воведение во храм Пресвятия Владичици нашия Богородици и присно Деви Марии. Преписую сего помянника на новейшемъ тетраде. Написую в немъ имена благочестивейшихъ и православнихъ християнъ, най-паче же потрудившихся ктиторовъ и приложниковъ вожделевшихъ о имени Господни и о любви. Пресвятия Богородици, создавшихъ св. храма сего во имя Пресвятия Богородици. Во еже би било им вечное поменување“.

„И нинешнихъ доброохотнихъ благотворцевъ и всякаго юрфета православнихъ християнъ, земеделцевъ града сего, пастири и рукоделецъ, сокрестними селами. Того ради достойтъ намъ свещеникомъ, монахомъ, клирикомъ и всему причету церковному, всегда воспоменати поющей и ублажающе, приснопяметнихъ ктиторовъ, да сотворить им преблагий Богъ вечная память“.

В цитираните по-горе редове личи преди всичко образоваността на Харитона монаха и второ, че при старата църквица освен свещениците са служили и монаси, които са изхождали главно от Света Гора и Рилския манастир.

На последния лист и страница от кондиката четем: „Ведомо да буди когдa преписахъ сего помянника, преписахъ его в лето от Рождества по плоти Бога Слова 1819 година, декемврия петаго дня. . . Егда поете Господеви в честнем храме семь не забивайте мене окаяннаго, но помянните мя Харитона монаха беднаго, аще и не единия добродетели видели есте от мене. . . Аминъ“.

За съществуването на старата църквица не може да става и съмнение. За това свидетелствува и досега съществуващият параклис и костница „Св. св. Козма и Дамян“, построен през 1754 година, в който се намирало вероятно и едно от най-старите килийни училища в гр. Чирпан. Друг безспорен факт е съществуването на двата метоси при старата църквица, тоя на Света Гора и на Рилския манастир. Най-вероятната дата на възникването на тези два метоса е 1818 година. (Виж Никола П. Събчев „История и етнография на гр. Чирпан, стр. 155). За старинността на старата църквица „Въведение Пресвятия Богородици“ говорят множество други факти, обаче засега няма да се впускаме да говорим за тях.

Важното е в случая да отбележим, че в началото на деветнадесетия век, в гр. Чирпан е имало

едно средище на оживена църковна деятелност, която се е съсредоточавала все около малката църквица и тая последната станала извор на бъдещи големи прояви на Чирпанските християни.

Богат и разнообразен материал имаме във връзка с историята на настоящия храм „Въведение Пресвятия Богородици“ в гр. Чирпан. Преди всичко трябва да споменем специалните фермани, издадени от турския султан Махмуд от 1832 година, с които се разрешава постройката на църквата, нартиката и клепалницата. Ферманите, добре запазени, се съхраняват в църковната архива. Тези документи говорят твърде много и имат своята история.

Пролетта на 1831 година, вероятно по Възкресение Христово, свещениците Толо, Ганйо и Гено, а заедно с тях и епитропите Петър Пондев, Чорбаджи Вълку и Нанко Българу разменят помежду си идеята да се построи нова голяма църква, която да замени овехтялата малка църквица. Въодушевеният е голям. Споделят се мисли за появилите се тук-там из поробена България нови църкви. Монасите от Рилския и Светогорския метоси вземат живо участие в разговорите. Те знаят къде какво става и в кои селища християните са успяли да си построят храмове. След Руско-турската война от 1828 година и по сключения Одрински мир се дават верски права на поробените християнски народи на Балканите. От тези права се възползува и българското население. То се пробужда за нов живот, черноризците вършат своята работа. Те не са само религиозни дейци. Под черното расо тупти сърцето на истински български патриоти, за тях идеята за религиозно и национално освобождение не е чужда. Надеждите им в братския руски народ и неговата помощ е повече от реална. За чирпанлии специално духовната почва била добре назряла. Остава само да се подеме инициативата за построяване на замислената църква и идеята да стане дело.

Минава лятото на 1831 година. През късна есен, на 21 ноември ст. ст. или 4 декември н. ст., след богослужението на храмовия празник, се състояло енорийско градско събрание, на което присъствували свещениците от храма, хаджи Агапий Рилец от Рилския метох, епитропите, старейшините на града, всичко около 25 души. Главен въпрос на събранието бил построяването на новата църква. Всичко било обмислено, обаче като най-важен проблем на това мероприятие стоял ферманът от Високата порта. Необходим е бил и подходящ човек, който да отиде в Цариград, за да издействува разрешението.

Събранието, което било ръководено от Нанко Българът, като мимликет чорбаджия, избира сина на Георги Алтънлията — видният еснаф папукчия Каба Иван Георгиев, който се отличавал със своя пъргав ум, владеел отлично турския език и бил безстрашен и юначен българин, със силна вяра във Бога, просветеност, упоритост и неподкупен в работата човек. Пратили веднага да повикат Каба Иван. На часа той се отзовал, явил се пред старейшините на града и с радост приел гласуваното му доверие. Събранието било делово. Избира се и второ също така отговорно лице, което да ходи из селата на околията, за да събира милостиня за направата на църквата. Жребият се паднал на

Вълко Дойчев Бояджията, побратим на Каба Иван. От сега нататък тези двама млади хора станали главните функционери на замисленото свято дело.

През 1832 година, напролет, Каба Иван заминава за Цариград и след едно бавене от около 7—8 месеца се завръща, успешно изпълнил възложената му задача. Другата работа, с която е натоварен Вълку Дойчев, също е изпълнена блестящо. Радост грее по лицата на свещениците, монасите и градските първенци. Радва се и българското население от града и околията, защото в това дело са заангажирани повече от 20 села. Всички чувствуват, че се върши нещо голямо и свято. Възкръсва народът. Из пепелището на нерадостната история на поробения български народ, като феникс се ражда отново святата вяра и надежда за един по-честит и свободен живот.

Преваля лятото на бележитата за чирпанлии 1832 година. Пак е късна есен, народът отдавна се е прибрал от полето. Прибрани са златните плодове от прочутите стари чирпански лозя и градини. Народът се отдава на почивка. Еснафтът обаче упорито работи в старите дюкяни. Всеки гледа да насмогне колкото се може повече и по-голям дар да даде за строежа на новата църква. Духовенството и старейшините от града се събират празничен ден под стрехата на малката църквица и кроят кога да започнат новия голям градеж. Местната турска власт, в лицето на Хаджи паша е уведомена за фермана, той е разчетен и пашата е казал своята дума: „Сега можете да започнете работата.“

Настъпва най-големият ден за чирпанските християни — 4 декември, празникът „Въведение Пресвятия Богородици“. Мало и голямо от града, всичко е на църква, черкуват се. От църковния амвон говори Хаджи Агапий Рилец. Словото му е смело, подканящо и обнадеждаващо. Той говори за новата църква, за нейните размери, за строежа ѝ, за всичко свързано с нея. В душите на слушателите се възкрилят нови надежди за по-честити дни.

Моментът е подходящ за събрание. Събират се пак епитропи, старейшини, духовенство и много други ревностни християни. Тук са също и майсторите, те са местни хора — чирпанлии, дядо Митър и Вълчо Узунът. Всичко се прави задружно, с общи усилия, и майсторите са тоже от града, те са опитни хора, разбират от строеж и ще направят църква достойна за вярата, патриотизма и будността на своите съграждани. Каба Иван и Вълку Дойчев дават подробен отчет пред събранието. Те успешно са изпълнили своите задачи. В очите им се чете: „Всичко е готово, остава само да започнем“. Събранието е единодушно и решава строежът да започне през месец март на 1833 година.

С пукването на пролетта на 1833 година, строежът започнал. Местните турци, обаче, не били доволни, задето се строи такъв голям храм за християните и на няколко пъти попречили на строежа, като разрушавали на три пъти основите на храма. Най-сетне, по съвета на стария майстор дядо Митър, увеличили броя на зидарите и за едно кратко време издигнали високо стените на храма и турците не могли вече да съборят градежа. А едно предание говори, че за да се освободят от

золумите на турците, майсторите заградили двора на храма с висока ограда и под защита на дебелия стени, необезпокоявани от никого завършили строежа на новата църква. Тия стени и сега още стоят и напомнят със своя вид за ония времена на безправие и турско своеволие над поробеното българско население.

Новата църква била завършена окончателно през есента на 1834 година. Изографисана и обзаведена напълно, тя е осветена на 23 февруари 1835 година, ден св. Харалампий, от Пловдивския Митрополит Никифор. При осветяването ѝ в светия престол били положени моши от св. свещеномъченик Харалампий, св. мъч. Теодор Тирон и св. мъч. Кирик.

Навършват се 125 години от построяването и осветяването на един храм, който е бил свидетел на велико време, през което изгря свободата на един народ, стоял цели 500 години под тежко робство,

обаче без да се предаде окончателно, а се е борил непрекъснато за своята вяра, традиции и независимост. Специално за този исторически храм и паметник може да се каже, че той е бил гнездо на национална просвета, на църковно-религиозна опора в борба за независима българска църква и народно-политически фактор през целия период на българското възрождане. Тук са работили високо просветени духовници, които са били първите пионери на българското училище. На това място се е чела и преписвала Паисиевата история, създавали се основите на българската книжнина и култура. Най-сетне тук под покрива на този храм е кънтяло словото на легендарния апостол на свободата Васил Левски. От тук се излезли много възрожденци и учители на българския народ, които са записали имената си за вечни времена в новата българска история.

Свещ. Павел Ст. Мурджев

ЦЪРКОВЕН АМВОН

Душе моя, душе моя, востани...

В Словото Божие, както и в църковните песни и молитви грехът често се представя като сън. Сън на душата. Сън на разума, сърцето и волята от гледище на закона Божий, от гледище на нравствените норми и повели в живота. При обикновения сън на тялото човек се оказва безчувствен към външния свят, напълно безпомощен към възможни угрози и нещастия. Когато душата е в сън, човек е също тъй безчувствен и безпомощен към всички ония опасни изкушения и съблазни, които го обезличават и унищожават. Когато човек е във от опасности, физическият сън за него е сладък и приятен, пълна отмора от измислени напрежения и трудове. Същото не може да се каже за случая, когато душата е в сън. Тук опасността е винаги налице, защото се съдържа в самия сън. Човек, който се движи в живота със заспала душа, е най-жалкият, най-трагичният човек. Няма по-голяма и по-страшна трагедия от трагедията на заспала душа.

Затова в дните на Великия пост, когато се води най-решителната атака срещу това тревожно и опасно състояние на човешката душа, Църквата, потънала в жал, пее известната на всички християни песен: „Душе моя, душе моя, востани, що спиши? Конец приближава и имаш смутитися! Восприяно убо, да пощедит тя Христос Бог, взеде сий и вся исполняй!“

Това е една песен, един призив, една повеля, която всеки човек трябва да отправи към себе си, защото всеки повече или по-малко греши в мислите, чувствата, желанията, постъпките и делата си: „Душо моя, душе моя, стани, защо спиши? Краят се приближава и ти ще се смутиш! Дигни се прочее, за да те пощадит Христос Бог, Който е навсякъде и всичко изпълня!“

Пътешественици се движили из някакви джунгли. Един от тях се поотдалечил от групата, седнал да си почине и заспал. Видяли отдалеч другарите му, как огромна, страшна змия пълзи към него с широко отворени, палещи очи. И се развикали ужасени: „Стани, защото боа иде към тебе!“ Стреснал се пътешественикът, скочил от местото си и избягнал опасността.

Когато душата на човека е заспала, боата на греха, разнолика и винаги страшна, пристъпва към него. Един я наричат завист, други — гордост, трети — омраза, четвърти — подлост, пети — лукавство, шести — размирничество, седми — корист, безкрайна алчност, осми — клетвопрестъпничество, девети — кражба, десети — убийство, предателство, разбойничество. Много, премного са имената на тая злокобна боа, която настъпва с отворен, съскащ, пръскащ отрова език срещу безпомощната си жертва! Каква тревога!

Много опасности има в живота. Но няма опасност по-голяма от тази — пристъпа на греха срещу заспалата човешка душа. Кога завистта не е носила отрова? Кога гордостта не е задушавала светлите трепети на душата? Кога омразата не е съскала с остробъхия си език? Кога подлостта не е бивала отвратителна? Кога лукавството не е бивало напоечно с яда на ехидната? Кога размирничеството не е поставяло в тревога мира и правдата? Кога безумната корист безкрайната алчност не е обгръщала земята със стенания? Кога клетвопрестъпничеството не е рушило устоите на живота? Кога кражбата не е вбесявала своите жертви? Кога предателството, разбойничеството, убийството не е превръщало земята в ад? Кога грехът, каквото и име да носи, не е бил грях, опасен смъртоносен?

Заради това Църквата Божия, като застава зад всяка заспала в греха си човешка душа, пее, зове, апелира от името на всеки заспал човек: Душо моя, душе моя, стани, защо спиши? Нима завистта ще те направи почетеита от този, на когото ти завиждаш? Нима гордостта, омразата, подлостта, лукавството не те горят отвътре с нажежени стрели и не те безпокоят и денем, и нощем? Нича в размирнето, в разприте, в кътованите битки и войни, в алчността, грабителствата, разбойничествата може да има мир за тебе и за тия, които са около тебе?

Душо моя, — ти, която си излязла из диханието на Твореца Бога, — ти, перлата, която блести по цялата земна шир и изчълня с възхищение звездните простори, по-светла, по-хубава и от тях, — ти, създадена по образ и подобие Божии, венец на творението, върховен чар на живота, — нима ще продължаваш да спиш, безчувствена към себе си, безчувствена към близките си, безчувствена към общия повик за повече светлина и повече радост по всички земни простори? Нима ти не знаеш, че това, което е излязло из вечния Дух, Твореца на небето и земята, е вечно? Няма кът по долини и полета, по гори и морета, където животът, облян в лазур, не пее своята песен, — песента на труда и светлината, — песента на труда, който се възвзема над всяка завист, гордост, омраза, подлост, над всяка корист и алчност, над всичко, което диша и носи смърт, — песента на светлината, която дружини творци подемаат с пълни гърди и я пеят, влюбени в нея, възхитени от собствените си сили и възможности. Всичко пее, а ти спиши? Жалка, бедна, нещастна моя душе, вечно ли ще спиши? Докрай ли ще забравяш, че ти си венценосната слава на Висшата творческа мъдрост, че имаш достойнство, каквото няма никоя друга земна твар, че имаш в себе си разум, издънка на Вечния Разум, Който движи и разсветля световете и вековете, че имаш сърце, в което пламти огънят на Вечното сърце, Коего раз-

лива в облагата Си любов от края до края на вселената, че имаш воля, с която можеш да движеш живота по творческия път, установен и непрекъснато изграждан от Вечната воля? Ти си излязла от Бога на светлината, за да носиш само светлина. Ти си излязла от Бога на истината, за да бъдеш ти самата истина, която се осъществява в правда и се разлива широко по света в любов, в човечност, в мир и радост. А ето че си се превърнала в неразумна поклонница на греховни страсти и похоти, които обонват твоя престиж, калят те от всички страни, правят те безобразна и безславна. Локога ще спиш?

Душо моя, душо моя, стъпи! Защото краят се приближава и ти ще се смутиш! Тленна е хижата, в която си поставена да живееш по земните предели. Годичните текат за тебе, изтичат и изчерват беззаветно. Тъкани след тъкани се разнищват, отпадат гният Няма сила, която може да спре твоя процес, да каже на своята пригода: спи, върни се назад! Има обаче сила, с която могат да се разбият оковите на всяка зловеща мисъл, на всяка животинска страст, на всеки лош навик. Това е силата на благолатното отвреждане и опомняне. Това е силата на отворените очи, които гледат ясно и виждат ясно всяко петно по собствената снага, всяка чернилка по собственото лице. Затова стресни се, събуди се, отвори широко очите си и виж: цялото небе е отворено над тебе, бди над тебе с тайнствено-пелебните, възродителни и осветителни сили на Божията църква; твоят невидим ангел-пазител непрекъснато стои до тебе, тръпне при всеки твой завој към греха и смъртта, страда заедно с тебе при всеки твой опит да потънеш в смрачта на пороци и страсти, плаче заедно с тебе, когато изпитания тревожни те настигнат и ти не намиращ достатъчно мощ в себе си да ги спреш и отхвърлиш от себе си. Ти спиш, съвестта ти спи, сърцето ти спи, разумът ти спи, волята ти спи. Всичко у тебе е заспало, а краят иде. И ти ще се смутиш, ако навреме не си се събудила и не си разчутила у себе си и около себе си великите, които те правят робиня на низки желания и стремежи.

Краят иде! Няма грях, който не стига до един трагичен край. Няма порок, който не отива към смъртта. Няма развилила се страст, която не води към пожари. Няма отрова изобщо, която не трови, ако срещу разрушител-

ните ѝ сили не се намерят противосили. Там, където кроежите на злата мисъл не се възспират, там, където напъните на лошото чувство не се притъпяват, там, където стъпките на размитена и отровена воля не се възспират, идва неминуемо смущението и с него — тревогата, мъката, страданието, смъртта. Кој желае тревога, мъка, страдание, смърт за себе си? Никой. Тогава? Изходът е само един: всеки, душата на когото спи в греха и не вижда змиите в себе си, да се стегне и да извика с глъмък глас тъй: Душо моя, душо моя, стани, защо спиш? Краят се приближава и ти ще се смутиш! Дигни се прочее, за да те пошали Христос Бог, който е навсякъде и всичко изпълня! Дигни се, за да те пошали Любовта, разпъната за тебе на кръста и възкръснала из мъртвите, за да те пази от смъртоносната дяллка, да те воли от тъмнината в светлина, от грях към благочестие, от смърт към живот!

Любовта царствено се издига над завистта, гордостта, омразата, поллостта, лукавството, размирничеството, користта, алчността, клетвопрестъпничеството, кражбата, убийствата, прелателствата, разбойничествата, над всеки изобщо порок, над всеки грях, над всяка пъклена страст, над всяка отрова, и носи навред само мир и блага воля. Духът на всеопрощаващата и всемилостивата любов, която има силата да умъртвява всяко смъртоносно жкло на греха, е навсякъде и всичко изпълня. Христос Бог е навред, където душата отваря очите си и открива цяла себе си за Него. Той е там, където сърцата се усмихват на любовта и посылат нашироко пътя ѝ с цветя, където няма нищо друго по-свядно от това — човек да се жертвува за другите и другите да го обичат като себе си, където няма нищо по-мило от това — хората, всички до един, да чувствуват себе си сдружени като родни братя в общ и голям, безкрайно голям напън за всеобщ мир, всеобща радост и всеобща добротестина по всички земни прелели.

Тъй разбираме ние тая наша църковна песен. С такова чувство и с такова съзнание я пеем в лните на Великия пост: душата на всеки човек да се събуди, да се стресне от злото, което е допуснала в себе си, и да се възземе към сияйните простори на любовта, на доброто и мира.

Д-р Тодор п. Тодоров

КНИЖНИНА

ПРЕГЛЕД НА кн. 12 (м. ДЕКЕМВРИ), от 1959 година на „ЖУРНАЛ МОСКОВСКОЙ ПАТРИАРИХИ“

„Официалната част“ съдържа:

— Поздравителни телеграми от Патриарх Алексей и Митрополит Николай до Антиохийския патриарх Теодосий, по случай годишнината от неговата интронизация;

— Благодарствено писмо на датския пастор Уффе Хансен, за оказания му радушен прием от Руската църква;

— Съобщение за присъствието на Митрополит Николай на официален прием в Посолството на Ливанската Република;

В отдела „Църковен живот“ са поместени дописки:

— за юбилейни тържества в Ярославска епархия, по случай двеста и петдесет-годишнината от блажената кончина на руския Златоуст свети Димитрий Ростовски;

— за пребиваването в Съветския съюз на пастор Уффе Хансен — член на Всемирния съвет на мира;

— за гостуването в Москва на пробста (архиепископски заместник) Алф Иохансен от Дания;

— за посещението в Западна Германия на делегация от Руската православна църква в състав: Берлинският епископ Иоан, игумен Александър, проф. Н. Д. Успенски и доцент В. И. Тализин.

Дадено е място и на следните статии:

— „Въведение в храма на Пресвета Богородица“ от В. Талин. След подробно описание на събитието, историческия произход на празника и значението му за вярващите, приведен са и откъси от известното „Слово за Въведение Богородично“ от Св. Григорий Палама, в което слово се разкрива догматическия смисъл на празника.

— „Св. Григорий Палама — живот и учение“ от Прот. К. И. Ружицкий. Изключителен богословски интерес предизвиква учението на св. Григорий Палама за познава-

нето на Бога и Неговата абсолютна природа, за молитвата и безмълвието (исихия), за човека, който представлява микрокосмос, за неговия ум, тяло и сърце, за границите на богопознанието и богообщението, за Таворската светлина и за обожествяването на човека;

— „Преподобни Исидор Пелусиот за пастирското служение“ от П. Харламов. Според преподобния отец свещеническото служение е богоустановено и има изключително значение за живота на Църквата. Пастирството е непрекъснат подвиг. Украшението на пастира трябва да бъде безупречната нравственост и действителният добродетелен живот;

— „Поменаване на покойниците“ от Прот. А. Ветелев. Тази статия е твърде интересна и съдържа обилен материал за проповед или беседа на горната тема;

— „Сектата на иеховистите“ от Н. Иванов. Тази секта се е появила в Русия в средата на миналия век, а впоследствие се е разпространила и в Америка. Иеховистите отхвърлят вярата в Св. Троица, отричат Божеството на Исуса Христа и тайната на Боговъплощението. Те не почитат Св. Богородица и светите угодници Божии, отхвърлят тайнствата и почитанието на иконите. Характерно е учението им за скорошното настъпване краят на света, за свещена война в Армагеддон и за сто и четиридесет и четири хиляди спасени иеховисти. Иеховистите се отнасят отрицателно към обществото и държавата, отказват се от военна служба и от участие в обществен живот. Въз основа на Св. Писание, авторът убедително отхвърля всички тези установления на сектантите-иеховисти;

— „Св. Иоан Руски“ от Е. Карманов. Роден в Украйна в края на седемнадесети век, Иоан участвувал в руско-турската война и попаднал в плен. Заточен в Мала Азия, той водел добродетелен християнски живот и мъжествено претърпял всички унижения, побоища, лишения и мъки от страна на мюсюлманите, но не се отказал от християнската вяра... Днес мощите на светеца са положени в прекрасен храм, носещ неговото име, на остров Евбей

(Гърция). Св. Иоан Руски е известен като чудотворец и се почита не само от пасомите на Гръцката православна църква, но и от арменци, протестанти, дори и от турци.

Накрая на тази книжка е поместено подробно съдържание на „Журнал Московской патриархии“ за цялата 1959 година.

Прот. Панайот Памуков

ОТЗИВИ И ВЪВЕЖКИ

ВАЖНО ОТКРИТИЕ НА СЪВЕТСКИ УЧЕНИ ЗА ЛЕКУВАНЕ НА РАКА

Борбата срещу рака, най-голямата напасть за човечеството днес, е мобилизираща силите на всички учени в света. За съжаление все още не са открити ефикасни лечебни средства за резултатно лекуване на тая тъй коварна болест.

Сега по съобщение от Москва (вж. в „Литературна газета“ от 16 февруари т. г.) видният съветски учен и професор Н. М. Емануел, действителен член на Академията на науките в СССР, е успял да излекува 25% от мишките в своята лаборатория, заразени и боледуващи от рак. Проф. Емануел и неговите сътрудници успели да излекуват тъй също и мишки, болни от левкимия, болест която също е един от важните проблеми в света. Както съобщава в „Литературна газета“, проф. Емануел употребил в тежката борба против рака тъй наречения физико-химически начин и метод на лечение, начин до сега неупотребяван в медицината при борба срещу рака. Същността на тоя метод е в следното: в тъканите, поради разни причини, се появяват вчестоактивни молекули, или още наричани свободни атоми. Те имат тая способност, че се стремят веднага да се съединят с другите такива атоми. Тези атоми учените наричат „свободни радикали“.

Неотдавна двама видни американски учени (Роус и Гибсон) установиха, че много от канцерозните (обхвааните от рак) тъкани съдържат такива радикали или в момента на боледуването се образуват. При това положение проф. Емануел дошел до заключението, че свободните радикали в тъканите са породени от рака и напа-

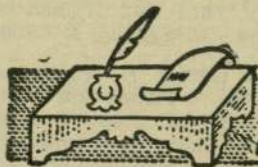
дат белтъчните и други субстанции в организма, а в резултат на това се появяват и ферментите на рака.

Обаче тези свободни радикали имат свои врагове, наречени инхибитори. Тяхната голяма заслуга е тая, че пречат да се образуват ферментите, последици от раковото заболяване. Когато в организма се образуват повече свободни радикали, те вземат надмощие и унищожават инхибиторите и тогава рактът свободно се шири. Това положение заставило проф. Емануел да се замисли, как може изкуствено да се създадат в организма повече инхибитори. След дълги лабораторни опити над мишки, проф. Емануел бил щастлив да постигне големи успехи — той увеличил извънредно много, по изкуствен начин, броя на инхибиторите в организма на заразените и боледуващи от рак мишки. Нещо повече, указало се, че излекуваните по тоя начин мишки добиват имунитет против рака.

За сега обаче методът на проф. Емануел е все още в тесния кръг на лабораторни проучвания и с резултати 25%. Учените в СССР поставят въпроса — ще бъде ли успешно приложен този метод и по отношение на хората и ще настъпи ли ден, когато лекуването ще бъде успешно не само 25%, но и сто на сто?

Академията на науките в СССР е предоставила всички необходими условия за научна работа на проф. Емануел и на неговите научни сътрудници, за да доведе до пълнен успех започнатото от него епохално дело.

К. Т.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

У НАС

Петата извънредна сесия на Народното събрание. На 7 март т. г., в 15 часа, бе открита петата извънредна сесия на Третото Народно събрание. При откриването на сесията присъствуваха и Негово Светейшество Българският Патриарх Кирил и Преосвещеният Бранички епископ Максим, главен секретар на Св. Синод.

В следващия брой ще дадем информация за работата на Петата извънредна сесия на Народното събрание.

Свещеническа конференция. На 2 март т. г. свещениците от София и Софийска духовна околия са имали конференция, посветена на борбата за мир. Отправена била от конференцията телеграма до Негово Светейшество Патриарх Кирил, в която свещениците, като съобщават, че са изслушали нарочен доклад за мирното и съвместно съществуване между страните с различен социален строй, „изпращат на Негово Светейшество, изтъкнатия борец за мир в нашата страна, най-искрени синовни привети и декларират, че и занапред ще следват

неговия пример в трудовете му за успеха на светлото и хуманно дело на мира в света“.

Ден на жената. В цялата страна международният ден на жената — 8 март — бе отпразнуван по най-тържествен начин. Тази година бе и юбилейна — 50 години от деня, в който за пръв път в историята на човечеството „трудещите се жени издигнаха организирано глас за икономическо и политическо равноправие и освобождение, за мир и щастие на своите деца“ (из Обръщението на ЦК на БКП към българските жени). По случай този празник Президиумът на НС награди с ордени голям брой многодетни майки. В София бе организирана и изложба на жени-художнички.

На 7 март вечерта в София, в салона на народния театър „Кръстю Сарафов“, се състоя тържествено събрание, посветено на Осми март. Доклад изнесе председателката на Комитета на българските жени Рада Тодорова.

Награден свещенослужител. Националният комитет за защита на мира е наградил с възпоменателния медал „За 10 години борба за мир“ Всеблагоговейния протоиерей Любен Бонев от София, член на Сталинския районен комитет за защита на мира и взимал най-активно участие във всички провеждани акции у нас за защита на мира.

Туристическата секция „Здравец“ при Българската патриаршия уреди на 23 февруари т. г. в салона на Св. Софийска митрополия тържествена вечер за Полша. На тържеството присъстваха извънредният и пълномощен посланик на Полската народна република Александър Юшкевич, аташето по културните въпроси при Полската легация Бронислав Якубчик, както и тяхни Преосвещения епископите Варлаам, Николай и Йосиф.

При препълен салон от граждани председателят на секция „Здравец“ Георги Клисаров откри тържеството, като поздрави високите гости — представители на братския полски народ и всички присъстващи, и говори за връзките между българските и полски туристи.

След това Клисаров даде думата на културно-просветникът на секция „Здравец“ г. Харитон Попов, който изнесе много интересна и изчерпателна беседа на тема: „Красотите на полската земя“, в която запозна слушателите с културните и историческите паметници на големите полски градове, с природните красоти на полската земя, с нравите и обичаите на полските хора.

Видният български пианист Антон Диков изпълни прекрасно творби от полския композитор Шопен, след което бяха прожектирани хубави полски културни филми — прекрасно допълнение на изнесената от Харитон Попов беседа.

Посещението на Н. С. Хрущов в някои азиатски страни. На 5 март т. г. Н. С. Хрущов, Председател на Министерския съвет на СССР, се завърна в Москва след посещенията си в Индия, Бирма, Индонезия и Авганистан. Във всички тези страни той бе посрещнат от управляващите среди и от населението най-радушно като деуморим мирогорец и борец за пълно и всеобщо разоръжаване и за мирно съжителство между народите. Публикуваните комуникета за разговорите между Н. С. Хрущов и държавниците в тези страни и за резултатите от тези разговори са исторически по своето благотворно отражение в международните отношения документи.

Посещението на Н. С. Хрущов във Франция. Цяла Франция е в трескава подготовка за посрещане на Председателя на Министерския съвет на СССР Никита Сергеевич Хрущов, който на 15 т. м. ще пристигне в тази страна на приятелско посещение и за разговори с Президента на Франция генерал де Гол. Населението на много френски градове непрекъснато отправят покани до Н. С. Хрущов да ги посети по време на пребиваването си във Франция. Французите се готвят да посрещнат най-радушно и най-сърдечно големия гост, като хранят надежда, че неговото посещение в страната им ще окаже също благотворно влияние върху отношенията между Франция и СССР и въобще върху международните отношения.

След 125 години цар Пушка в Кремъл ще бъде придвижен. Една от големите забележителности в Московския Кремъл е тъй нареченото оръдие „Цар Пушка“. Това е всъщност огромен топ (на руски — пушка), излят от големия руски патриот-оръдейник Андрей Чохов през 1586 година. Цар Пушка има необикновени размери — дължина 5 метра и 34 сантиметра. Калибърът на оръдието е 86 сантиметра. Обаче до сега с това огромно оръдие никога не е било гърмяно. Оръдието е било правено за от-

Благодарност. Наследниците на свещеноиконом Марин Христов, дългогодишен енорийски свещеник в гр. Етрополе и Ловеч, починал на 17. I т. г., синовно благодарят на Негово Високопреосвещенство св. Ловчански Митрополит Филарет за извършеното от него опело и сърдечното му архипастирско слово за пастирските и човешки добродетели на скъпия им покойник.

Вседушевно изказват благодарност на енорийският им свещеник — иконом Михаил Таков за казаните подобрани и топли думи — спомени за отца Марина; на всички отци, които взеха участие в опелото с трогателното си хорово пение и на многобройното Ловчанско гражданство — енорияши, почитатели и приятели, които почетоха паметта на милия им покойник в къщи, храма и на гроба му.

Към сътрудниците на „Църковен вестник“ и „Духовна култура“. Въпреки многократните, печатани във вестника, съобщения до сътрудниците на вестника и списанието за начина на написване пращаните за печат работи, все още някои ги пращат написани по най-неприемлив за печат начин. В последно време редакциите са предупредени от печатницата, че трябва най-строго да се спазва стандарта за написване материалите, иначе ще отказват печатането им. Редакциите на вестника и списанието са крайно затруднени от обстоятелството, че повечето от пращаните работи трябва да се преписват.

Стандартът е: да се пише на бял лист, канцеларски формат, обезателно на пишеща машина, с нова черна (обезателно) лента, която да не прави никакви зацапвания (забранено е да се предава в печатницата екземпляр от индиго), шрифтът на машината удър, на страница да има 30 реда, на ред да има 60 удара, ред от ред на 4 интервала, редът да не завършва до края на листа, да остава празно място най-малко половин см.

Молим сътрудниците да спазват горните правила. Молим ги още да не пишат някои думи или цели изречения с едри, главни, букви или да ги подчертават. Посочките от Св. Писание да се дават след текста, а не под линия.

В ЧУЖБИНА

браната на Кремъл и Москва. При постаментата на оръдието се намират четири гулета, всяко от тях тежащо по два тона, а постаментът тежи деветдесет тона.

След като е пресеждал цели 125 години на открито в двора на Кремъл, сега Цар Пушка ще бъде преместен под навес в източната страна Московския Кремъл.

Нова година в Китай. Както навсякъде, тъй и в НР Китай Нова година е голям празник. Само че в Китай Нова година се пада различно — обикновено в началото на февруари. Известно е, че китайците имат лунна година и лунни тринадесет месеци. Тая година нова година се паднало на 28 февруари. По традиция на Нова година китайците изписват големи бели кръгове на стените си — символ на изобилие и благословено плодородие, майките къпят и мият децата си с вода, в която е натопен чесън — да са децата здрави и умни. Вратите на домовете се украсяват с червени фенери — символ на праздненство и голяма радост.

На Нова година във всяка китайска къща се правят сладки хлебчета и козунаци. Новогодишните тържества траят два дена.

Учителите католици в Западна Германия против неонацизма. Както стана известно, в много градове на Западна Германия нацистите отново надигнаха глави. Появиха се провокационни надписи и фашистки знаци по синагоги и частни еврейски сгради. По повод на това Съюзът на учителите католици в областта Бавария, Западна Германия, е отправил силен протест пред Министерството, на просветата, като посочва че такива печални явления са възможни главно за това, че по ведомството на Министерството отговорни постове са поверени на бивши активни хитлеристи, които и сега продължават зловредната си дейност.